

De marteling van den Eerw. Heer Wouters.

GABRIELLE PETIT.

En de soldaat strompelde heen.

— Dat is er een, die ontmoedigd is, hernam Gabrielle.

— Ja, in 't rekrutenhuis waren er gisteren ook zoo. Een noemde mij een stommerik.

— Och, 't zijn woorden... En natuurlijk aan 't front zullen er ook wel mannen zijn die hun plicht niet willen doen. Luister er niet naar! Bovendien, ge kent de mode van velen : brommen en grommen, tot ze in den strijd gaan, en dan ontembaar... We mogen hier niet op dat terras blijven... 't is te koud voor u.

— Maar Gabrielle toch...

— Gij zijt nog herstellend...

— Dan moest ik maar te Brussel gebleven zijn, want ginder aan den overkant zullen ze mij zoo niet ontzien als gij. Denkt ge, dat de gendarmen daar in het rekrutenhuis ons bederven?

— Neen, neen, dat begrijp ik wel. De troep is geen meisjeskost-school... Maar ge zult toch gekeurd worden door een dokter en die zal u wat rust voorschrijven.

Folkestone was als een Belgisch centrum, met zijn bureelen voor geneeskundig onderzoek van rekruten, zijn « militaire veiligheid », zijn kleedermagazijnen en allerlei andere instellingen.

Nog vrij gemakkelijk stak men in die dagen naar Frankrijk over, ofschoon men zich toch wat strenger ging toonen.

En geen wonder : de Duitsche spionage had overal haar speurhonden en ging listig te werk.

Zeker, veel vrouwen en moeders kwamen uit België over, om een geliefde bij het leger te bezoeken en dat was een heel begrijpelijk en eerbiedwaardig gevoel. Maar wie waarborgde, dat al die bezoeksters met eerlijke bedoelingen kwamen?

Gabrielle had reeds een treurig karakter als Flora leeren kennen. En er liepen meer van die deernen, fladderend rond soldaten en officieren.

De Duitsche bespiedingsdienst begreep welk gebruik ze van die schepsels kon maken, tot in Engeland en Frankrijk toe. Men deed van onze zijde treurige ervaringen op dit gebied op. Het was een harde leerschool voor hen, die dit gevaar moesten weren. Niet dadelijk gingen de oogen open. De ondervinding wees den besten weg... doch deze ondervinding was meermalen treurig.

Gabrielle ontmoette in het Engelsch stadje een kennis. Gedrieën ging men in een herberg wat praten.

Het meisje storte haar hart uit. Ze wilde haar plicht doen voor het arme, benarde land.

— Maar wat? vroeg de vriend.

— Verpleegster...

— 't Is wat laat.

— Laat?...

— Ja, in October vroeg men veel helpsters. 't Was toen treurig met den gezondheidsdienst gesteld, ofschoon men meer gebrek had aan dokters dan aan verpleegsters. O, toen hebben onze gewonden veel geleden, te Veurne, in De Panne, te Duinkerke en Calais. De dienst was geheel ontredderd.

— Door den aftocht?

— Ja, en den plotselingen weerslag daarop. Zooveel materiaal, gansche hospitalen en ambulancietreinen en wagens waren in handen gevallen van den vijand. Maar och, alles werd opnieuw ingericht en van uit de menigte vluchtelingen boden zich veel verpleegsters aan...

— Toch wil ik ook een taak verrichten voor het land, hernaam Gabrielle. Zie, soms kwam er wat anders bij mij op.

— Mag ik het weten?

— O ja... Ik heb eenige reizen gedaan in het bezette land, naar Charleroi en Maubeuge en dan kruiste ik veel Duitsche troepen... en ik dacht zoo, dat spionage toch een nuttig werk zou zijn voor ons leger.

— Dat geloof ik! En er bestaan diensten ook! Maar zoudt gij spionage willen verrichten?

— Als ik er mijn land mee dienen kan, natuurlijk ! antwoordde Gabrielle op beslist toon.

— Meent gij het ?

— Denkt ge dat ik niet ernstig geworden ben, zeer ernstig, door alles wat ik zag ?

— En gij zoudt in België willen werken ?

— Waar kan men anders werken ?

Een goede vraag van het eerlijk, openhartig meisje. Neen, ze vermoedde niet, dat velen spionage bedreven, ver van den vijand, in Nederlandsche steden of aan de grens, maar buiten ons grondgebied toch, en het bedrijf alleen om geld uitoefenden !

De man dacht even na.

— Luister, zei hij dan, ik zal over uw voorstel spreken met leiders van een bespiedingsdienst. Wanneer en waar zie ik u terug ?

— Bepaal tijd en plaats.

— Willen we zeggen hier... en morgen om tien uur ?

— Heel goed !

— Dat is afgesproken dan !

Men sprak nog even over 't onderwerp door, en toen zetten Gabrielle en haar verloofde alleen hun wandeling voort.

De jonge man was zeer stil geworden. Gabrielle begreep zijn gedachten wel.

— Gij zijt triestig, hé ? vroeg het meisje dan. Omdat ik misschien naar België terugkeer ?

— Ik had gehoopt, dat ge ook bij het front zoudt verblijven.

— Dat meende ik eveneens... maar, de mensch wikt en God beschikt. Zoo denk ik er over... 't Is een besturing der Voorzienigheid, dat ik die kennis ontmoette, hier in dit vreemd, Engelsch stadje.

— Het zou een gevaarlijk werk zijn.

— En het uwe ?

— Ik ben soldaat...

— Ik ook, of ik word het...

— Gij zijt een meisje...

— Meisjes en vrouwen moeten mee strijden, zoo ze kunnen. En ik kan...

— Gij in België... ik aan het front... we zullen elkaar in langen tijd niet meer zien.

— En hoeveel vaders verkeerden in dat geval, moesten afscheid nemen van hun vrouw en kinderen... Is dat nog niet erger ? Ge hoort het, dat er geen verpleegsters noodig zijn... Ik wil een taak vervullen,

waar men mij niet neemt uit een soort van medelijden, met bescherming, maar een taak, waar ik groote diensten kan bewijzen, waar ik onmisbaar word. Doch, ik begrijp uw teleurstelling en zij is maar tijdelijk... Ge zult spoedig erkennen, dat ik den goeden weg gekozen heb.

— Dus, uw besluit staat vast?

— Als men mij kan gebruiken, ja! Dan aarzel ik geen oogenblik.

— Denk aan die vrouw van Maubeuge.

— Ik denk aan haar... ik heb er reeds gedurig aan gedacht. Maar denk ook aan pastoor Wouters en aan zooveel slachtoffers der Duitschers... denk aan ons arm landje... denk aan de dansende deernen te Brussel... aan Flora, waarvan ik vertelde en wees tevreden over uw Gabriëlle!

De jonge man zweeg een wijle. Ook zijn geliefde mijmerde. Zeker, het was een ernstig besluit, voor haar en voor hem, 't was de scheiding, en tusschen hen zou een vreeselijke barrikade komen, het front... en nog een andere kunnen rijzen, de dood...

Hij zou strijden in het leger, samen met vele anderen, openlijk, geleid door oversten. Zij zou worstelen, alleen, in 't geheim, grootendeels op eigen initiatief, zonder bemoediging of steun, steeds omringd door valsche bespieders, detektieven, geheime agenten...

Den volgenden morgen was Gabriëlle met haar verloofde op de afgesproken plaats. Hun vriend verscheen.

— In orde, hoor, zei hij. Ik zal u dezen middag bij twee officieren brengen...

— Dus kunnen ze mij gebruiken? vroeg Gabriëlle.

— Zeer gaarne willen ze uwe goede diensten aanvaarden. Ik sprak hen over u. Ge begrijpt, dat ze altijd achterdochtig zijn. Ze hebben veel levens in hun hand. Maar mijn inlichtingen waren hun voldoende.

— En ik zal hun vertrouwen niet beschamen.

— Ge blijft dus bij uw voornemen?

— Maar houdt ge me dan voor zoo wispelturig?

— Neen, neen... doch een mensch vormt al eens een plan en als het op de uitvoering aankomt en men bepeinst zich, schrikt men terug.

— Ik heb dat plan niet lichtzinnig gemaakt. 't Voornemen is in mij gegroeid, niet plots, doch stilaan, door alles wat ik zag en voelde, door hetgeen ik leed... Maar genoeg woorden! Hoe eer, hoe liever zal ik daden toonen!

XI.

Gabrielle volgde de kennis door de straten van Folkestone... Zij bleven voor een klein huisje aan den uitkant der stad staan.

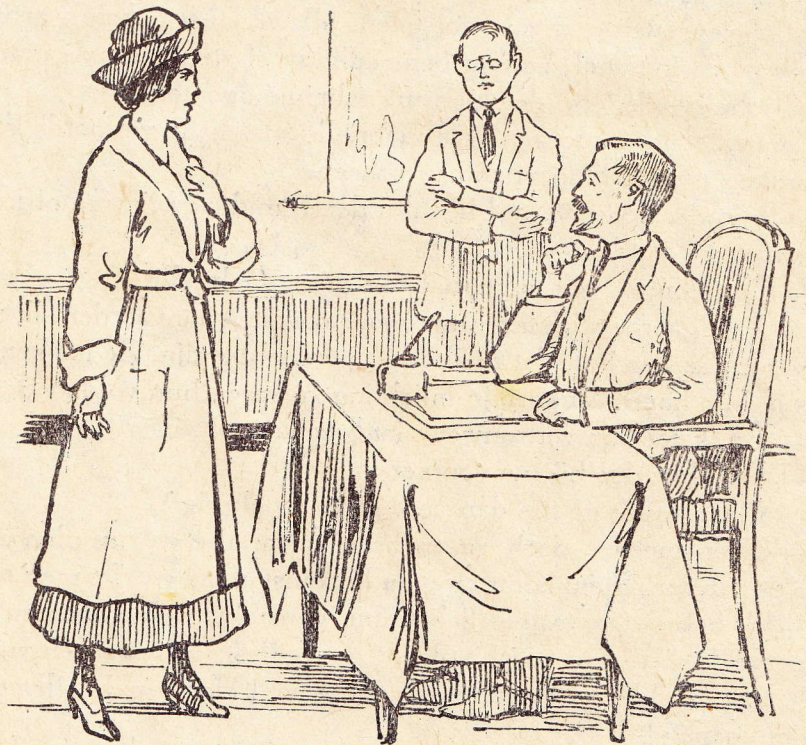
— Hier moeten we zijn, zei de man.

— Is dat een bureel?

— Neen, neen! Want wij gaan nooit naar ons bureel met menschen die naar België terugkeeren. Dan zouden we hen van te voren aan de Duitsche spionnen bekend maken. Die zwerven hier ook. De Duitschers zijn heel knap in dat stielkje en natuurlijk toonen ze groote belangstelling voor ons bureel... Maar, kom mee binnen.

In het kamerke zat nog een burger. Deze groette vriendelijk en vroeg :

— Ha, is dat onze nieuwe agente? Welkom in den dienst, want, juffrouw, naar hetgeen mijn vriend van u verteld heeft, mogen we u als ingelijfd beschouwen.

— Hoe eer, hoe liever!

— En nu moet ik mij ook bekend maken, sprak de kennis. Ik ben een der officieren, die u wenschen te spreken.

— Gij zelf?

— Verontschuldig mijn geheimzinnigheid en neem er een voorbeeld aan! Niet, dat ik u wantrouwde, maar wij zijn uiterst voorzichtig.

— Zeker, bevestigde de tweede, want de vijand loopt hier rond en speurt overal. Niemand vertrouwen is nu de leus!

— Ik begrijp het... ik heb in België reeds veel geleerd op dat gebied, sprak Gabrielle. Dus nu ken ik u... Welnu, ik verklaar hier nog eens, dat ik volkomen bereid ben in uw dienst te komen en er al mijn krachten aan te schenken.

— Ik heb van uw treffende vaderlandsliefde gehoord, zei de tweede officier. Ik wensch er u geluk om... Ga zitten en laten we alles bespreken.

En toen vervolgde hij :

— Eerst en vooral is het nog eens mijn plicht u op al het gevaar te wijzen. Gij zult met machtige vijanden te worstelen hebben. De Duitschers zenden naar België hun beste detektieven, hun sluwste politiekommissarissen en chercheurs. Wij hebben daar inlichtingen over. Verder beschikken ze over allerlei kerels, die uitmunten Fransch of Vlaamsch en zelfs beide talen spreken, want zij hebben jaren in België gewoond en gewerkt.

— Ja, dat is bekend!

— Niet genoeg! Ons volk is naïef, babbelt te gemakkelijk, is te goedgeloovig. Die kerels moeten herbergen, kinema's, schouwburgen, enz. bezoeken, geven zich als Belgen uit, schelden op hun eigen leger, en intusschen hooren ze onze menschen uit. Dan is er een nog verachtelijker soort : Belgen zelf, die zich in dienst van den vijand stellen, echte Judassen.

— O, dat weet ik reeds, merkte Gabrielle op. 't Is een schande, een oneer...

— Ja, maar dat komt onder alle naties voor. Ge ziet dus, dat er tegenstanders genoeg zijn voor hen, die ginder het land willen dienen. Dat is een punt... Ontdekking is altijd mogelijk en te meer naarmate een dienst zich uitbreidt. Al past gij zelf nog zoo goed op, altijd kunnen medewerkers door een onvoorzichtig woord u verklappen. En bij ontdekking volgt een zware straf.

— Zelfs de doodstraf, zei Gabrielle Petit op zeer bedaarden toon. Ik heb een veroordeelde gezien, een vrouw als ik, en ik weet zelfs niet of zij bespieding dreef. Wat zal het dus zijn, als men bewijzen heeft? Maar ge kunt die aanbevelingen en waarschuwingen sparen, mijnheer, ik heb dit punt goed overdacht. 't Gevaar schrikt me niet af. Ik heb

minstens zooveel moed als een soldaat. Die kan ook elk oogenblik zijn leven verliezen.

— Ik bewonder u...

— Wacht liever, tot ik bewezen heb dat ik alles ernstig meen.

— Nu, in elk geval is het mijn plicht u dit onder 't oog te brengen. Gij begrijpt het dus... te beter dan. We zullen nu over het werk zelf spreken. Ons doel is allerlei inlichtingen over den vijand te verzamelen. Onze overheden moeten weten wat de Duitschers uitvoeren, welke plannen ze hebben, of ze troepen en materiaal vervoeren, en nog veel meer. Natuurlijk moet gij bij dit werk geholpen worden en op uw beurt anderen steunen, die gij niet altijd zult kennen. Wij zullen u namen geven. Ik weet wel, dat gij uiterst voorzichtig zult zijn, maar toch moet ik nu nog eenige aanbevelingen doen.

— Gaarne, mijnheer, want ik heb nog alles te leeren, maar op school was ik vlug van begrip, en ik verzeker u, dat ik ook thans mijn best zal doen.

De officier was getroffen door de vastberadenheid van dit meisje.

— Wel, hernam hij, juist omdat onze organisatie uitgebreid is en de een het leven van anderen in de hand heeft, moeten wij bijzondere maatregelen nemen. Niemand werkt onder zijn eigen naam. Gij neemt dus ook een anderen aan.

— Ik heet Petit... ik kan het veranderen in Legrand, merkte Gabriëlle lachend op.

— Goed gevonden... Gij zijt dus mejuffer Legrand... Ge werkt aan uw brieven en verslagen nooit thuis, maar huurt daarvoor een andere kamer. Nooit vertrouwt ge iemand wat toe, 't zij mondeling, 't zij schriftelijk, dan na het hooren van een wachtwoord of een kenspreuk. En deze moet ge voortdurend veranderen.

— Dus als bij de legerposten en de schildwachten?

— Juist! Uw eerste stelregel is, niemand te vertrouwen en dat steeds aan uw medewerkers te herhalen. Ik voorzie nu reeds, dat gij de ziel van een organisatie zult worden.

— Gaarne! Ik wil in mijn werk een onmisbare plaats innemen... Ik zal niet achter 't front werken, maar in de vuurlinie.

— Heel goed gezegd! Daarom is het goed, dat wij bij u aandringen anderen voortdurend tot voorzichtigheid te vermanen. Er zijn veel der onzen, die een gebrek hebben: te veel praten. Zij zeggen het zoo gaarne aan vrienden, dat ze voor het land werken, dat ze 't een en ander weten, dat er iets zal gebeuren, enz. 't Zijn vrienden, wien ze het toe-trouwen... en onder het zegel van geheimhouding natuurlijk, en die

vrienden beloven te zullen zwijgen en meenen dat ook, maar praten weer eens tot een anderen vriend, een familielid of tot hun vrouw en ge weet nooit waar het eindigt. Daarin schuilt een groot gevaar. Daarom als stelregel : niemand vertrouwen, elken dag weer, elk uur geheimzinnig zijn.

— Ja, ik begrijp u volkomen, mijnheer, verzekerde Gabriëlle.

— Maar druk dat uw medewerkers op 't hart. Kies goed uw helpers of helpsters, vooral onder zwijgzame naturen en vooral niet onder herbergloopers, al zijn het daarom nog geen dronkaards... Maar wie de herberg bezoekt, drinkt soms eens te veel en de drank is de grootste vijand van ons werk. Dat weten de Duitschers ook en zij maken er een ruim gebruik van. Sommige agenten bedienen zich voor hun taak van lichtzinnige vrouwen, die met officieren omgaan... 't Is een kiesch punt, maar ik moet er u op wijzen.

— Dergelijke zullen nooit mijn helpsters zijn, hernam Gabriëlle met klem, want wie niet om haar eer geeft, is ook volkomen onvertrouwbaar. Alles heeft zijn grenzen.

— Heel juist opgemerkt, maar nogmaals, waarschuw er uw medewerkers ook voor. Er zijn van die vrouwen, welke betrekkingen aanknoopen met officieren. Ze eten en drinken er mee, vergezellen ze naar hun woonst. Dan kunnen ze soms allerlei inlichtingen hooren, en zelfs de hand leggen op dokumenten... maar zooals gij terecht opmerkt, ten slotte zijn zulke juffers onbetrouwbaar. Zij werken voor de meestbiedenden, kennen geen eer, zullen bij aanhouding gemakkelijk alles verraden. Spionnage moet rusten op eergevoel, trouw, ware vaderlandsliefde, plichtgevoel... Herhaal dat voortdurend tot hen die met u samen werken.

Gabriëlle knikte toestemmend.

— En nu den aard van het werk zelf, vervolgde de officier. Wij moeten inlichtingen hebben over de posities der Duitsche troepen. Ziehier eenige punten.

Hij nam een lijst en las :

« Opgeven waar zich Duitsche troepen bevinden : plaats, datum, sterkte, bewapening, nummer van regiment.

Vermelden of zij tot het actief leger of de landweer behooren ; samengesteld zijn uit jonge of oude mannen.

Kleur der uniform, der kragen, mouwopslagen. Nieuwe of versleten uniformen.

Bij geschut, opgeven van welk kalieber. Waar is het opgesteld?

Vermelden welke bijzondere kenteekens de soldaten dragen op shako, muts, vaandels, fanions ; de nummers van wagens en auto's.

Alle mogelijke inlichtingen over den staf. Is het de staf van een leger, een korps, een divisie ? Waar is hij gekantonneerd ?

Hospitalen : plaats, aanduiding van den graad der verwondingen (zwaar- of lichtgewonden, besmettelijke ziekten, enz.). Cijfers over den aanvoer.

Bijzonderheden over het moreel der troepen, over gesprekken der soldaten en officieren.

Dan inlichtingen over het vervoer. De treinen surveilleeren, aantal per dag, hoeveel wagons ; wat vervoerd wordt : mannen, paarden, geschut, munitie, voorraad. »

En ook op dit gebied waren allerlei bijzonderheden aangeduid.

Gabrielle luisterde aandachtig.

— Het werk is niet licht, zei de officier.

— Dat wist ik wel.

— Alleen betrouwbare inlichtingen kunnen natuurlijk dienen. 't Gevaar bestaat juist hierin, dat men veel verslagen indienen wil en dan vervalt men maar al te dikwijls in beschrijvingen, die geen militair nut opleveren. Onbetrouwbare inlichtingen kunnen voor ons leger gevaar opleveren.

— En niet alleen voor ons leger, maar ook voor de bewoners van het bezet gebied, voor landgenooten, zei de tweede.

— Juist, hernam zijn kollega. Veel inlichtingen zijn voor de vliegers bestemd. Deze gaan militaire punten met bommen bestoken. Zijn de inlichtingen verkeerd, dan zouden ze burgers treffen in stede van Duitschers. Men moet voor kantonnementen en depots ook zeer duidelijk opgeven of deze gelegen zijn te midden van eigen bevolking.

Gabrielle mocht geen geschrift meenemen en dus diende ze al die bijzonderheden in het hoofd te prenten. Nu, daartoe was ze vlug van geest genoeg.

Nog waren ze gedrieën aan 't spreken, toen er een derde officier binnentrad, ditmaal een Franschman.

De beide anderen groetten hem hartelijk.

— Geen geheimen ? vroeg hij.

— Voor u niet... Wij stellen u mejuffer Legrand voor, een ijverige medewerkster.

Gabrielle keek den Franschman verrast aan. Deze kwam haar niet vreemd voor.

Waar had ze hem nog ontmoet ? Bij Maubeuge ? Neen, nu wist

ze het : de zonderling, die ook in de woning van den burgemeester van Filippine had overnacht.

Hij was het geweest, die toen boven heen en weer liep en in zich zelf sprak.

— Mijnheer, gij zijt mij niet vreemd, zei ze dadelijk.

— Wel, ik heb u ook nog gezien. Maar waar ?

— Te Filippine... 't eerste Hollandsch dorp...

— Waart gij daar ?

— In de herberg van den burgemeester !

— Inderdaad ! Maar toen was ik natuurlijk in burger...

— En ge hadt een knevel...

— Ik meende, dat men mij nu niet herkend zou hebben. Het pleit voor uw opmerkingsgave. Nu, in uw vak komt dat goed te pas. Gij zijt dus ook uit België gekomen ?

— Ja, uit Brussel, maar ik ben toch onlangs in Frankrijk geweest.

— Te Rijsel ? vroeg de Franschman haastig.

— Neen, bij Maubeuge.

— Helaas, onze arme vesting !

— Ik heb de overgave gezien.

— Zeker een treurig schouwspel ?

— Zeer treurig !

— Maar ziet gij kans, om nog naar Frankrijk te gaan ?

— Dat hoop ik toch wel, zoo mijn werk er mij toe leidt... Dan moet ik er kunnen komen !

De officier dacht even na.

Hij keek vervolgens zijn Belgische kollega's aan en sprak :

— Ik moei mij eigenlijk in uw zaken.

— Neen, neen, verzekerde de leider van dit bureel. Onze zaken zijn één. Mejuffer Legrand keert naar België terug. Gij kunt haar natuurlijk volkomen vertrouwen. Hebt gij een opdracht voor haar ?

Weer was de zonderling even in gedachten verzonken.

— Ja, zei hij dan... En 't is goed, dat de dame alles weet... Juffrouw, ik vertrouw u een geheim toe... een heerlijk, maar tevens een vreeselijk geheim, dat wil zeggen... ik spreek u over een der edelste Fransche burgers. Moesten de Moffen hem kennen, dan was zijn lot beslist, dan stelden ze hem tegen den muur.

— Moest dat ooit gebeuren, dan durf ik nu reeds zweren, dat ik er geen schuld aan hebben zal ! antwoordde het meisje rustig.

De officier wachtte nog even.

— Gij hebt Maubeuge zien vallen, zei hij dan. En het was treurig, niet waar?

— Ik heb toen geweend... en vele vrouwen en meisjes schreiden.

— Welnu, wat moet het dan voor een soldaat zijn, als hij dat beleeft... voor een officier! En ik ben in dat geval geweest, niet te Maubeuge, maar te Rijsel. Ik behoorde tot het garnizoen van Rijsel. Ik zal hier niet uitwijken over allerlei misslagen... We zijn opgeofferd geworden. Rijsel was een vesting om Frankrijk tegen een inval te verdedigen. Generaal Lebas kreeg den 1ⁿ Augustus bevel Rijsel als een open stad te beschouwen. Ge begrijpt onze verbazing... Den 21ⁿ Augustus hadden we een anderen gouverneur en tevens een andere opdracht: Rijsel zou zich verdedigen. We kregen munitie uit Parijs en geschut. Het garnizoen werd van 15.000 man op 28.000 gebracht... Bij den slag van Charleroi legden we rond Rijsel verdedigingswerken aan. Generaal Amade lag voor de veste, met Rijsel en Doornik als vooruitgeschoven posten... Maar stelt gij er wel belang in? Dat alles is voorbij.

— Natuurlijk stel ik er belang in, zei Gabrielle.

— 't Is goed dat ge in hoofdzaak de gebeurtenissen kent. De leden van onze diensten zijn over 't algemeen slecht voorbereid. En wie legenden voor waarheid gelooft, geeft doorgaans ook legenden als waarheid.

— Zeer juist, zei de leider van het bureel. Moest ge sommige verslagen lezen, 't zijn echte fabels.

— De Franschen moesten terugtrekken. Inmiddels hielden de maire, de afgevaardigden, de senatoren, allerlei politieke personen te Rijsel een vergadering en men besloot bij de regeering stappen te doen, om Rijsel een open stad te verklaren en door het garnizoen te doen verlaten.

— En voor den vijand open te stellen? vroeg Gabrielle.

— Dat zou 't gevolg zijn. Den 21ⁿ Augustus kwam er telegrafisch bevel van den minister van oorlog, Rijsel als open stad te verklaren. We hadden een veste, die op hooger bevel eensklaps geen veste meer was. De troepen moesten terugtrekken. Generaal Herment, de nieuwe gouverneur, laat dit order uitvoeren... De Duitschers waren baas, maar Rijsel zag alleen patroeljes, die den rechtervleugel van den vijand dekten. Dan volgde de slag aan de Marne. De Franschen keerden te Rijsel terug... Ik vroeg mijn verplaatsing naar die stad, want ik meende, dat Rijsel nu toch weer een vesting worden zou. Maar jawel, toen den 9ⁿ en 10ⁿ October de strijd hier weer woedde, waren er alleen territorialen en spahis om de stad te verdedigen. Veel burgers vluchtten. Den 10ⁿ vertrok de laatste trein. Rijsel werd gebombardeerd. 't Was op

Zondag den 11ⁿ. 't Begon met eenige granaten, die met groote tusschenpoozen vielen. 's Avonds werd het erger en den ganschen nacht door regende het projektielen, 40 per minuut. Op veel plaatsen ontstond brand. Den 12ⁿ duurde de beschieting voort. Voor de Duitschers was Rijsel dus geen open stad. Veel burgers moesten hun brandende huizen ontvluchten. Vooral de statiewijk werd zeer geteisterd. Zeven honderd vijftig huizen waren afgebrand en nog honderden vernield of beschadigd. Wat konden wij met ons groepje doen? De stad werd overgegeven... Maar honderden soldaten wilden niet gevangen genomen worden en ik behoorde tot hen. Wij verborgen ons bij burgers. De Duitschers hielden hun intrede... Zij begrepen wel, dat er nog Fransche militairen achtergebleven waren en vaardigden strenge bevelen uit om ons in handen te krijgen. De burgers, die soldaten verborgen, moesten zelfs de doodstraf vreezen. 't Werd voor ons gevaarlijk. Er wordt zoo licht gebabbeld... en dan zijn er eerlooze lieden, Judassen...

De oogen van den officier fonkelden van woede.

— Er zijn Judassen ! herhaalde hij.

— Ik weet het, antwoordde Gabrielle.

— Ge hebt mij in die herberg aan de grens misschien in den nacht hooren spreken ?

— Inderdaad...

— Misschien hield men mij wel voor waanzinnig ! Welnu, ik was woedend... ik dacht aan die Judassen... Ik was nu veilig over de grens, maar ik had de verraders niet kunnen treffen en dat maakte me onrustig. Ik wist, dat ze mij op de hielen gezeten hadden... ik was aan hun klauwen ontsnapt... maar ze zouden anderen treffen, de lafaards, de verkochten, de verraders !... Mijn machteloosheid maakte mij woedend. Voor dien eersten nacht van vrijheid was ik daarvan diep onder den indruk.

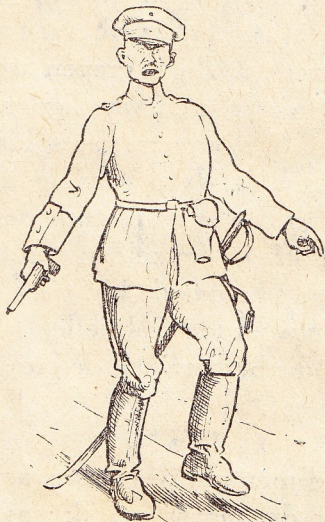
Ja, Gabrielle herinnerde het zich nog, hoe ze hem onrustig had hooren stappen en in zich zelf spreken.

— Dus, het werd voor ons gevaarlijk, hernam de Franschman. Zekeren dag hebben de Moffen in een voorstad van Rijsel een soldaat uit zijn woning gehaald en hem voor de deur, onder de oogen van vrouw en kinderen, neergeschoten !

— Monsterachtig ! riep Gabrielle.

— Ja, zoo handelden ze tegenover dappere mannen. 't Moest een voorbeeld zijn om anderen af te schrikken. Ik ook was verraden... Zekeren morgen kwam er een Duitsche patroelje in het huis, waar ik woonde... Maar ik had mijn voorzorgen genomen. 'k Had een goede

schuilplaats... tusschen twee plafondbalken, onder den vloer dus van een bovenkamer. Daar kroop ik spoedig in, toen we de Duitschers hoorden. De gastvrouw legde de losse plank vast... dan een vloerzeil weer in goede positie... en maar afgewacht. De man liet de Moffen binnen. Ik hoorde de rauwe stem van den officier. Hij tierde en raasde, zocht overal. Hij stapte om zoo te zeggen over mij, maar vond me toch niet. Den volgenden dag was hij daar weer... en ik had juist den tijd om mij te verschuilen. De Duitscher stapte met zijn zware laarzen weer boven me.

- Hij is hier ! riep hij.
- Maar mijnheer kan zich van het tegendeel overtuigen, hoorde ik mijn beschermer zeggen.
- Hij moet hier zijn !
- Ik heb nooit een soldaat verborgen.
- Hij moet hier toch zijn, en de Mof vloekte van drift.
- Dat mijnheer dan vrij zoeker. Ik kan maar 't zelfde antwoord geven, zoo zei mijn gastheer.
- Als we hem vinden, wordt gij gefusilleerd.
- Ge zult geen militair in mijn huis vinden.
- En ik lag daar in angst, niet om dien bullebak, maar om de brave lieden, die hun leven voor mij waagden. Denk eens... ik was verkouden en moest niezen... Dat mocht niet gebeuren... ik stak mijn zakdoek in den mond en beet hem aan stukken. Liever zou ik hem ingeslikt hebben en zoo versmacht zijn, dan mijn aanwezigheid verraden te hebben.

— Welke oogenblikken ! zei Gabrielle.

— Ja ! Maar gelukkig ging de kerel weg, en waren wij nog een keer gered... Maar ik weigerde daar langer te blijven. Ik bracht die goede vaderlanders en mij zelven in gevaar. 's Avonds verhuisde ik, als vrouw verkleed. 'k Ging naar een vriend van mijn beschermer, ook een goeden Franschman. Doch ge begrijpt, dat er een organisatie moest zijn, om de soldaten te helpen. Men wist niet, wie men vertrouwen kon... Overal loerde het verraad. En nu zal ik u een naam noemen, juffrouw Legrand... en tegelijk geef ik een edel leven in uw hand... Ik doe het, omdat gij groote diensten zult kunnen bewijzen.

— Die naam zal mij heilig zijn, mijnheer.

— Dat weet ik en hij verdient het ook...

— En als ik diensten bewijzen kan, zal ik gelukkig wezen.

— De naam zal bij u veilig zijn. De soldaten moesten gekleed, gevoed en gehuisvest worden... en dan kunnen vluchten, en dat is gebeurd en gebeurt nog. Het is het werk van dien goeden vaderlander. Hij heet Eugène Jacquet.

— Eugène Jacquet, herhaalde Gabrielle.

— O, onthoud hem, maar schrijf hem nooit op. Konden de Duitschers zich op dien edelen Franschman wreken !

— Eugène Jacquet... De naam is in mijn geest geprent... en in mijn hart ook ! hernam het meisje ontroerd.

— Hij is een wijnkoopman en bestuurt de gansche organisatie. Hij wordt daarbij schitterend geholpen door zijn dochter Geneviève...

— Geneviève Jacquet... herhaalde Gabrielle. Zij is mij reeds als een zuster...

— Welnu, toen ik u zag en vernam, dat gij mee zoudt werken voor onze zaak, kwam Geneviève's beeld voor mij... daar naast u... En in uw blik lees ik een uitdrukking als in den haren. De heer Jacquet heeft nog medewerkers... Drie noem ik er u : Deconinck, Maertens en Verhulst. Een van hen is een Belg... ik kan niet juist zeggen wie...

— Och, mijnheer, wij werken voor dezelfde zaak, niet waar ? Het Noorden van Frankrijk en België deelen hetzelfde lot... beiden zijn bezet. Wij vormen nu één gebied, en zonen en dochters zijn broeders en zusters.

— Inderdaad ! Ik ga voort... De heer Jacquet heeft ook mij geholpen. Deconinck had een lijst van alle soldaten. Wie op die lijst stond werd gehuisvest en gevoed, kreeg bovendien nog negen frank per week, tabak, kleeven en geneesmiddelen, zoo hij die noodig had. Nu en dan

werden er heengeleid, naar België en zoo naar Nederland. Ook voor die reis bestaat een organisatie.

De officier wachtte weer even. Hij dacht na.

— Welnu, zei hij dan, ik ga u nog een naam noemen en ook naar die persoon zoudt gij voor mij een boodschap kunnen doen. Zij — want 't is een vrouw — zij woont te Brussel.

— Gaarne zal ik mij van elke opdracht kwijten.

— Die vrouw is een Engelsche... We zijn dus goed geallieerd. Zij ook werkt mee in de organisatie, om Franschen en eveneens Belgen naar Nederland te helpen. Ik spreek van Miss Cavell...

— Miss Cavell...

— Ja, weer onthouden ! Niet opschrijven.

— O, wees gerust, zoo onvoorzichtig zal ik niet zijn.

JAN VERBEKE

GABRIELLE PETIT

ONZE NATIONALE HELDIN

UITGAVE VAN L. OPDEBEEK — ANTWERPEN